

taon, Esterri, Tavascan), però a Tor *sigró*.

La documentació antiga del mot en català presenta constantment *ciuró*: a més del doc. de 1249 apareix en docs. de 1254, 1269 (CCandi, *Misc.* II, 255, 304), 1264 (Soldevila, *Pere II* III, 450); *Cost Tort (AlcM)*; Eiximenis, *Regim.*, 25.26; 1575, OPou (*TbPu.*, 268); Maldà, *CollBonaV*, 84; *MemAgrJComerç* v, 1817, p. 13. D'altra banda, trobem *cigró* per primera vegada en Lab. 1839, però aquest sembla haver considerat *ciuró* més acceptable, car remet a aquesta forma. El val. Escrig, 1851, ja posa *cigró* com a forma valenciana. Notem també que en els docs. antics rossellonesos apareixen *ceyró* i *ceró* amb el pl. com a -s o -ns: Alart, *InvLC*, conté exs. de *ceros* 1223, 1318, 1362 (amb -s) *cerons* 1295, *seyrons* 1376, *sceyros* 1366; es tracta d'una solució de la *dz* primitiva (<-cz) com a *ç* que solia produir-se al llenguadocià al costat de *z* (així *cózer* i *coire* <*COCĒRE). Amb aquest motiu notem que s'ha dit que el ross. *aibre* suposava una base *azbre <ARBĒRE (Grammont, RLR LXII, 486). Aquestes formes, que devien ser del nord de Rosselló, foren evidentment reemplaçades per la solució catalana cap al final del S. XIV. Alart, que tenia el costum de fixar-se en aquests detalls, va recollir en el seu *Inv.* set exs. de *ciurons* (-s) d'entre 1381 i 1569, junt amb els de *cerons* ja citats i un altre de 1445.

Pel que fa a la forma *cigró*, la seva gran difusió geogràfica suggereix que devia ser antiga, però sense un indicatiu clar fins a quina època remuntaria. En tot cas, tant si fos antiga com si fos un desenvolupament modern, hi ha dificultats a explicar la seva formació.³ Postular una base llatina *CICRONE en lloc de CICĒRONE potser no sigui tan aventurós en vista de formes sincopades com MACER/MACRI, SOCERUM/SOCRUM, AGER/ACRIS (cf. Lugano *agra*, *ARom* IV, 273, per al nom d'arbre auró, it. *acero*), i d'altres de semblants, però això suposaria que hi hagués hagut dues solucions dins el petit territori de la Tarraconense, una de CICĒRONE i l'altra de *CICRONE, cosa, doncs, poc probable com sigui que no hi ha altre testimoni romànic de tal forma, i en català mateix sempre toparem amb el problema de l'absència de la documentació antiga, encara que això al capdavant podria ser degut al caràcter popular d'aquesta forma. Suposar que fos un mossarabisme que hagi pujat del Mílgjorn i fet d'un **ciq(a)rún*, topa amb una greu dificultat fonètica, puix que la *c* havia de donar una palatal *ç* (o catalanitzada *ç*) com ens ho prova el mossarabisme castellà, *chicharo* 'pèsol', derivat de CICĒR, -ERIS, que efectivament ha continuat en el mall. com a *xitxero*.⁴

Així, doncs, s'imposa considerar *cigró* com a un derivat de *ciuró*. Això té des d'un principi el suport de la documentació antiga, però el canvi de la -*u* final de síl·laba en *g* no és pas normal i tot intent de trobar una solució com un cas excepcional sempre quedarà obert a fortes reserves. Ara bé, el desenvolupament de la *g* potser no seria impossible en una pronúncia amb dièresi del diftong *iü*, com a *ciü-ró*, en qualitat d'un element velar anti-hiàtic (com en *dugəs* < *dues*), i 60

cigró llavors representaria l'eliminació posterior d'aquell element velar.⁵ Ultra això hi ha encara l'altra possibilitat que havíem suggerit en altra part,⁶ on dèiem que «l'accentuació aguda [de *ciuró*] hauria provocat una tendència a pronunciar el grup -*uró* en una síl·laba» i, per consegüent, «la -*u*- fóra arrossegada pel seu homòleg -*g*-». Un plantejament més detallat i millor documentat ha de considerar el problema des de tots aquests punts de vista.

Cigró o *ciuró* designen a més a més certes espècies de bolets. *DAG.* dona *cigró* com una mena de bolets de Vallès i Penedès, *ciurons* (error per *ciurons*?), «mena de bolets petits» del Pla de Llobr., i a més a més *ciurenys* de Farners i *ciurachs* de Vilatorrada (Pl. de Vic), i *ciurench* «bolet que en l'Alt Empordà i el Rosselló ne diuen *cep*». El *DFA.*, en l'article *cigró*, dona *ciureny* com a sinònim, i identifica l'espècie del bolet com a *boletus aereus*, fundant-se evidentment en Sallent (*BDC* IV, 24). *AlcM* associa tant *ciuró* i *cigró* com *ciureny* encara amb una altra espècie, *boletus castaneus*; la forma *ciurac*, la reproduceix només del *DAG.* però passa per alt la forma *ciurench* d'aquest per donar-la sota *surenc* com *boletus aereus* i *b. bulbosus* del Vallès; i posa a més *sureny* com a noms de bolet de l'Empordà i la Selva. Notem també que *JCor.* va registrar *sureny* (1930) com a nom d'una mena de bolets molt apreciats a Sant Pol. Així es veu que *ciureny* i *sureny*, i *ciurench* d'Aguiló i *surenc* d'*AlcM*, són en realitat variants entre si, i entre les dues variants el nom originari devia ser *sureny* i *surenc*, que són adjectius derivats de *surō*. Convé recordar que els noms dels bolets deriven moltes vegades de les característiques del terreny on creixen,⁸ i en aquest cas, per créixer entre alzines sureres, i en realitat segons la indicació de Sallent (*BDC* IV, 24) un altre nom de *cigró*, espècie *b. aereus*, és *alzinoi*. Com que el nom de *ciuró* com a nom de bolet té poca explicació, és molt probable que *ciuró* com a nom de bolet fos tret de la variant *ciureny* per etimologia popular, i que hi hagi encreuaments posteriors, després, per a produir les altres formes.

Notem finalment que en moltes parts del País Valencià *terra de cigró* és la terra que es trenca i fa pols fàcilment, i *Cor.* apunta *cel de cigrons* 'cel de petits núvols' a Sant Pol.

DERIV.: *Cigronera*, planta. *Cigronaire*. *Cigronar* (camp); tots amb variant *ciu*. J. G.

¹ En realitat, és molt possible que *ciuró* es digui a d'altres llocs del Princ. fora dels que menciona *AlcM.* — ² *AlcM* registra *šigró* a La Seu d'Urgell, Martinet, St. Llorenç de M., Bagà, Berga, Solsona, Cardona, StaColQuer.; d'altra banda, Ferrer Guin., *RondMen.* inclou *xiuronet*, com a diminutiu de *xiuró*, i segons les dades del *BDLC* VIII, 263 a Alaior, Menorca, es diu també *xiuró*, i segons la nota del mateix volum, p. 239, *siuró* i *šiuuró* semblen conïure a Men. — ³ L'existència de la forma *cigró* 'xerigot', assenyalada per Amades en el Pallars (*BDC* XIX, 115) i associada per *JCor.* amb el reto-romànic (*t*)*schigrun*, etc. (*TopHesp.* II, 171),